

УДК 658.27 : 65.014.1

Грицун С.О., студент II -го курсу групи ЗФБС-20-3М, ФБСО
науковий керівник к.е.н., доц. Дячек С.М.,
доцент кафедри фінансів та кредиту
Державний університет «Житомирська політехніка»

УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

Система управління необоротними активами є важливим елементом підвищення ефективності функціонування підприємств, і, як наслідок, всієї економіки України, оскільки однією з передумов успішної роботи підприємства є його забезпеченість необоротними активами, а також своєчасне їх оновлення та ефективне використання.

Для забезпечення ефективного управління необоротними активами важливе значення має вивчення їхнього стану. Показники, що характеризують стан необоротних активів вітчизняних підприємств у 2013-2020 рр. наведено в табл. 1 (див. табл. 1).

Як бачимо, протягом аналізованого періоду спостерігається стала тенденція до зростання величини як активів в цілому за усіма видами економічної діяльності, так і необоротних активів зокрема. Однак в структурі активів відбувається постійне зниження частки необоротних активів, причому останнє десятиріччя значення показника навіть перетнуло позначку 50 % (46,21 % у 2013 р. до 41,89 % у 2020 р.). Такі ж тенденції характерні і для підприємств за різними видами діяльності, але співвідношення оборотних та необоротних активів суттєво відрізняються. Як бачимо, частка необоротних активів у структурі активів добувної промисловості варіює в межах від 61,23 % у 2013 р. до 53,38 % у 2020 р., на противагу у торговельних підприємств – від 18,94 % у 2013 р. до 13,81 % у 2020 р., що пояснюється галузевими особливостями їх операційної діяльності.

Необоротні активи вітчизняних підприємств представлені інвестиційною нерухомістю, довгостроковими біологічними активами, незавершеними капітальними інвестиціями, довгостроковими фінансовими інвестиціями тощо, однак, основну частину становлять основні засоби (протягом 2013-2020 рр. в цілому за видами економічної діяльності частка основних засобів у необоротних активах - приблизно 66 %). В той же час для сільськогосподарських підприємств на кінець 2020 р. – 73,18 %, підприємств добувної промисловості – 74,68 %. Найбільша частка основних засобів у необоротних активах була забезпечена підприємствами переробної промисловості і склала 82,82 %.

На сьогодні в Україні склалася несприятлива ситуація щодо забезпеченості основними засобами. Не дивлячись на те, що значення коефіцієнта зносу основних засобів в цілому за видами економічної діяльності за досліджуваній період зменшилося, все одно можна стверджувати про високий ступінь зношеності виробничих засобів. Адже, на кінець 2020 р. зношеними залишається 61 % основних засобів. В той же час, спостерігають протилежні тенденції для підприємств окремих видів економічної діяльності. Так, зростає зношеність основних засобів сільськогосподарських, торговельних, будівельних, переробних підприємств, а для добувних – знижується. Результатом зростання зносу основних засобів є зниження показника їх придатності.

Ефективність використання основних засобів на підприємстві характеризують такі показники як: рентабельність капіталу, вкладеного в основні засоби, фондоддача основних засобів, фондомісткість.

На рівень цих показників впливають різні фактори, пов'язані як зі зміною обсягу продукції, так і з ефективністю використання основних засобів, особливо активної її частини. Проведені розрахунки показників ефективності дали можливість зробити наступні висновки: 1) значення показника фондоддачі, не дивлячись на постійні коливання, за аналізований період зросло, що свідчить про незначне зростання ефективності використання підприємством його основних засобів; 2) оскільки показник фондомісткості є зворотним показнику фондоддачі, то його зниження теж можна трактувати, як позитивне явище; 3) значення показника рентабельності основних засобів у 2013-2015 рр. є негативним, що пояснюється збитковою діяльністю підприємств, а на кінець 2020 р. в порівнянні з 2019 р. знижується з 16,74 % до 2 %, що пояснюється різними темпами приросту величини прибутку та основних засобів.

Таким чином, аналіз сучасного стану необоротних активів в Україні свідчить про недосконалу структуру активів в цілому та необоротних активів зокрема, низький рівень ефективності використання основних засобів, високий ступінь фізичного та морального зносу основних засобів підприємств більшості видів економічної діяльності, недостатні темпи оновлення основних засобів, що, як наслідок, стримує процес модернізації економіки. Все це потребує найбільш раціонального та ефективного використання основних засобів та пошук нових джерел їх фінансування.

Секція 5. Розвиток корпоративних фінансів в сучасних умовах господарювання

Таблиця 1

Показники, що характеризують стан необоротних активів підприємств в Україні*

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
<i>Активи в цілому за усіма видами економічної діяльності, млн. грн.</i>	5712274,8	5994265,6	8073783,4	9991791,2	9961779,1	10878050,6	11494975,4	12682480,1
<i>Необоротні активи в цілому за усіма видами економічної діяльності, млн. грн.</i>	2639813,2	2717620,3	3960148,9	4212813,1	4303282,8	4584315,6	4844512,9	5312301,4
<i>Залишкова вартість основних засобів, млн. грн.</i>	1750945,8	1781483,6	2661539,5	2771578,6	2769964,2	2986957,3	3271397,0	3539012,5
<i>Знос, млн. грн.</i>	7837608,8	11424680,4	4598432,6	4385298,9	3887643,5	5117175,8	4723750,9	5559590,1
<i>Частка необоротних активів у структурі активів, %</i>	46,21	45,34	49,05	42,16	43,20	42,14	42,14	41,89
<i>Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, %</i>	37,67	31,49	24,95	14,22	29,89	33,48	37,78	37,07
<i>Добувна промисловість, %</i>	61,23	59,56	56,25	55,59	51,26	53,41	56,45	53,38
<i>Переробна промисловість, %</i>	42,38	42,12	38,91	35,61	32,82	32,81	36,20	35,80
<i>Будівництво, %</i>	36,22	35,59	31,47	33,45	31,28	28,91	26,98	28,07
<i>Оптова та роздрібна торгівля, %</i>	18,94	17,27	15,09	13,59	13,89	12,94	13,91	13,81
<i>Частка основних засобів у структурі необоротних активів, %</i>	66,33	65,55	67,21	65,79	64,37	65,16	67,53	66,62
<i>Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, %</i>	69,33	69,54	60,61	65,60	66,34	69,32	73,37	73,18
<i>Добувна промисловість, %</i>	76,85	68,30	71,24	72,32	78,91	77,48	76,66	74,68
<i>Переробна промисловість, %</i>	77,90	78,79	80,08	80,37	79,49	79,33	80,56	82,82
<i>Будівництво, %</i>	39,80	35,07	33,49	38,40	32,94	35,01	36,64	35,61
<i>Оптова та роздрібна торгівля, %</i>	40,31	42,48	44,29	52,23	51,05	52,65	61,02	61,73
<i>Коефіцієнт зносу</i>	0,82	0,87	0,63	0,61	0,58	0,63	0,59	0,61
<i>Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство</i>	0,298	0,330	0,307	0,291	0,285	0,291	0,307	0,335
<i>Добувна промисловість</i>	0,538	0,540	0,574	0,447	0,405	0,331	0,352	0,399
<i>Переробна промисловість</i>	0,452	0,519	0,703	0,703	0,570	0,525	0,445	0,580
<i>Будівництво</i>	0,264	0,244	0,243	0,177	0,313	0,296	0,290	0,277
<i>Оптова та роздрібна торгівля</i>	0,186	0,225	0,222	0,257	0,250	0,258	0,263	0,285
<i>Коефіцієнт придатності</i>	0,18	0,13	0,37	0,39	0,42	0,37	0,41	0,39
<i>Фондовіддача</i>	2,475	2,525	2,501	2,476	3,000	3,463	3,363	3,249
<i>Фондомісткість</i>	0,404	0,396	0,400	0,404	0,333	0,289	0,297	0,308
<i>Рентабельність основних засобів, %</i>	- 1,30	- 33,41	- 16,81	1,09	6,09	10,02	16,74	2,00

*Побудовано автором на основі Офіційний веб-портал «Державна служба статистики України» URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 29.10.2021)